

Muhakkak hattıyla yazılmış inşirâh sûresi

BİBLİYOGRAFYA :

Buhârî, "Tefsîr", 94, "Menâkübü'l-enşâr", 42; Müslim, "İmân", 261, 263; Taberî, *Câmi'u'l-be-yân*, XXX, 150-152; Hâkim, *el-Müstedrek*, II, 528; Zemaşşerî, *el-Keşşâf* (Beyrut), III, 222; İbnü'l-Cevzî, *Zâdü'l-mesîr*, IX, 162-167; Fahred-din er-Râzî, *Mefâtihu'l-gayb*, XXXII, 2-7; Aynî, *Umdetü'l-kârî*, Kahire 1392/1972, XVI, 165-166; Süyûtî, *Lübâbü'n-nüķûl fi esbâbi'n-nü-zûl*, Beyrut, ts. (Dârü'l-kütübü'l-ilmîyye), s. 213; Âlûsî, *Rûhu'l-me'ânî*, XXX, 165-172; İbn Âşûr, *el-Taḥrîr ve't-tenvîr*, Tunus 1984, XXX, 407-418; Elmallı, *Hak Dini*, VIII, 5911-5926; "el-İnşirâh", *ÜDMİ*, III, 410-411.

KÂMİL YAŞAROĞLU

İNTAK

(الإنتاق)

Konuşma kabiliyetine sahip olmayan varlıklara insan gibi söz söyletme anlamında bir edebî sanat

(bk. TEŞHİS).

**INTERNATIONAL JOURNAL
of MIDDLE EAST STUDIES**

Ortadoğu İslâm dünyasıyla ilgili tarihî, dinî, içtimâî, hukukî vb. alanlarda yayın yapan ilmî dergi.

Arizona Üniversitesi'nin (ABD) bünyesinde yer alan Middle East Studies Association of North America (MESA) adlı akademik kuruluşun yayın organıdır; *IJMES* kısaltmasıyla tanınır. 1970'ten bu yana ve yılda dört defa yayımlanan dergi California Üniversitesi Tarih Bölümü tarafından hazırlanmakta, Cambridge University Press tarafından basılmaktadır.

Genel yayın politikasını, İslâm'ın doğduğu VII. yüzyıl ile bugünkü dönemin arasını kapsayacak boyutlarda Ortadoğu üzerine makaleler yayımlamak şeklinde belirleyen

dergi daha çok İran, Türkiye, Pakistan ve Arap dünyasını ele almaktadır. Bunun yanında toprakları zaman zaman Ortadoğu ülke ve medeniyetlerinin bir parçası olan veya bunların etkisi altında kalan Güneydoğu Avrupa, İspanya ve eski Sovyetler Birliği coğrafyaları da ilgi alanına girer. Bu tarihî ve coğrafi çerçevede içerisinde konuları tarih, politik bilimler, ekonomi, antropoloji, sosyoloji, filoloji, edebiyat, dinler tarihi, ilâhiyat, hukuk ve felsefe disiplinleri açısından inceleyen makaleler tercih edilmektedir. İlim dünyasında önemli bir yeri bulunan dergi, her sayısının yaklaşık elli sayfalık bir hacmini söz konusu alanlarda yayımlanan kitapların tenkit ve tavrınımlarına ayırmaktadır.

IJMES'i neşreden MESA Ortadoğu, Kuzey Afrika ve İslâm dünyası üzerine milletlerarası etkinliğe sahip bir kuruluştur. 1966 yılında elli üye ile faaliyete geçmiş, 2000 yılı itibarıyla üye sayısını büyük çoğunluğu akademisyen olmak üzere 2600'e çıkarmıştır. Faaliyetleri üyelerce seçilen dokuz kişilik yönetim kurulu tarafından yürütülmektedir. Temel amacı, ilgi alanına giren dallarda uzmanlaşmış bilim adamları arasında toplantılar, yayın vb. yoluyla iletişim ve yardımlaşma sağlamaktır. *IJMES*'in yanında onun gibi yılda dört defa yayımlanan *MESA Bulletin* ve iki defa yayımlanan *MESA Newsletter* adlı iki dergisi daha vardır. En önemli faaliyetlerinden biri de her sonbaharda bir başka Amerika Birleşik Devletleri şehrinde gerçekleştirdiği üyelerine yönelik toplantılardır. Yine Ortadoğu araştırmalarına yer verilen bu toplantılarda farklı konularda panel ve oturumlar, dia gösterileri ve kitap sergileri düzenlenmektedir.

ALİ KÖSE

İNTİFÂ

(bk. MENFAAT).

İNTİHÂ

(الانتهاء)

Edebî eserlerin güzel bir sözle bitirilmesi anlamında bedî' ilmi terimi.

Sözlükte *intihâ* "sona ermek, bitmek; sonuç ve bitiş" mânalarına gelir. Belâgat âlimlerine göre müelliflerin edebî eserlerde üç yere daha fazla özen göstermesi gerekir. Bunlar giriş (ibtidâ, istihlâl) ve sonuç (intihâ, hâtime, hitâm) kısımlarıyla eserde konular arasındaki geçişlerdir (te-

hallus). Nazım olsun nesir olsun herhangi bir edebî esere güzel sözlerle başlamak, söz ortasında farklı iki konuyu kaynaştırabilmek için güzel bir münasebet düşürerek bağ ve ilgi kurmak edebî birer sanat olduğu gibi sözün sonunu en güzel ifadelerle bitirmek de bir sanat kabul edilmiştir. Çünkü okuyucunun gönlünde yer edecek olan son sözdür. Güzel ve etkileyici bir sonuç, eserin noksanlıklarını unutturarak bütününe o nisbette güzellik verir. Bunun aksine son söz güzel ve etkili olmazsa daha önceki güzellikleri de unutturarak eseri sevimsiz gösterebilir. Belâgat âlimleri sözün sonuç kısmını yemeğin sonunda yenen tatlıya benzetirler (Desûkî, II, 666). İbn Reşîk, eserin sonuç kısmını kaside binasının üzerine oturduğu temel olarak kabul etmiş ve başını anahtara, sonunu da kilide benzetmiştir (*el-Ümde*, I, 239).

Sözün konuya uygun bir nükte, fıkra, vecîze, teşbih, temsil, darbimesel veya bir dua ile bitirmeye "hüsn-i hâtime, hüsn-i hitâm, hâtime, intihâ, makta", hüsn-i makta"; son sözün âdeta eseri bir kilit gibi kapayarak geriye baktırmayacak şekilde mükemmel olmasına da "berâat-i makta", ahsen-i intihâ" adı verilmiştir. Usta edip ve şairler edebî bir metnin dua ile veya "sona erdi, bitti, tamam oldu" gibi klişe ifadelerle tamamlanmasını edebî açıdan bir zayıflık ve âcizlik olarak kabul etmişler, sadece konusu büyüklerle ilgili olduğu takdirde sözün dua ile bitirilmesini uygun görmüşlerdir (*a.g.e.*, I, 240-241).

İbn Ebü'l-İsba' (ö. 654/1256), bir bedîî türü olarak hüsn-i hâtimeyi kendisinin tesbit ettiğini söylüyorsa da (*Taḥrîrü't-taḥbîr*, s. 616) ondan çok önce Şebîb b. Şeybe (ö. 170/786 [?]) "cevdet-i kat", Kâdî Ebü'l-Hasan el-Cürcânî "hüsn-i hâtime", İbn Reşîk el-Kayrevânî "intihâ" ve Şehâbeddin Ahmed b. Yûsuf et-Tifâşî "hüsn-i makta" adlarıyla konuya temas etmişlerdir. Kâdî Ebü'l-Hasan el-Cürcânî usta şairlerin kasidelerinin başlangıç, geçiş ve sonuç kısımlarına özel itina göstererek lafız ve mâna bakımından daha güzel olmasına dikkat ettiklerini, bu bölümlerin dinleyici, muhatap ve okuyucunun özellikle ilgisini çeken bölümler olduğunu belirtmiştir (*el-Vesâta*, s. 48).

Bu bedîî türe benzer örnekler İslâm öncesi döneme kadar uzanmaktadır. Eksem b. Sayfî'nin (ö. m. 612 [?]) Câhiliye devri krallarına mektup yazdırırken kâtiplerine, "Anlam bütünlüğü tamam olmuşsa sözü kesici ifadelerle bitirin (*fasl*), arala-